

Legea asistenței sociale și riscurile dependenței populației de sistemul de ajutor social

Elena Zamfir*

Institutul de Cercetare a Calității Vieții

Abstract: *The study presents aspects of the social work policies from the perspective of the new Law of Social Work. From the very beginning, the new law started many controversies, being criticised by many social actors for its claims of reform. Actually, it could not be submitted to a normal public debate, being adopted by an emergency procedure. The basic objection, which encompassed the major dissatisfactions regarding the finality of the new law, refers to the attempt to privatize the public services of social work through their externalization, and to the withdrawal of the state from its social responsibilities. European practices insist increasingly on the introduction of efficient measures of activation on the labour market of the population running the risk of marginalization, as actual support in social service. Active employment policies are those which can ensure in the long run the economic autonomy of the persons depending on social services. In order to notice the progress in this field, social services are the only one which are able to evaluate and monitor this process in time. The measures proposed by the Government through the new law are not at all clear and promising in terms of taking out of dependency the people who are excluded economically from the system of social service. Resources should be shifted massively towards actual job creation, which currently is increasingly doubtful for the vulnerable people. We notice that the results of the governmental programs for job creation are not at all convincing at the level of employment policies through the implementation of a strategy to recover marginalised people. The current program of social support proposed by the Government for this period of austerity is under massive and extremely tough political and public attacks, which narrow its chances for sustainability and credibility. Specialists consider, almost unanimously, that the current program of social assistance has no clear direction and strategy of reform, that it has an excessive ambition for continuous change, irrespective of its finality.*

Keywords: employment policies; law of social assistance; social work services; financial benefits; social policies; social responsibility.

Cuvinte-cheie: politici ocupaționale; Legea asistenței sociale; Servicii specializate de asistență socială; beneficii financiare; politici sociale active; responsabilitate socială.

* Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română, Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, 050711, București, România. E-mail: ezamfir1@gmail.com.

Ce aduce nou Legea-cadru a asistenței sociale: Pretenția de reformă

În noul context este desigur nevoie de o regândire a sistemului de asistență socială. Răspunsul la această nevoie nu este unul simplu. Nu orice decizie de schimbare, act politic, aduce și o reformă. Dimpotrivă, în multe situații apar propuneri de schimbare de dragul schimbării. Impresia generală, confirmată și de noul val de proteste de stradă, este că, pe agenda guvernării actuale, formulată probabil și la cerința instituțiilor internaționale, a fost inclusă și noua lege a asistenței sociale.

Legea asistenței sociale nr. 292/2011, publicată în Monitorul Oficial nr. 905 din 20 decembrie 2011, își propune să reglementeze un nou cadru general de organizare, funcționare și finanțare a sistemului național, după cum se stipulează în Capitolul I, art. 1. Acest act normativ propune modificări în: „categorii de beneficii și modul de administrare; tipuri de beneficiari și furnizori de beneficii; acordarea, administrarea și contractarea serviciilor sociale; instituții în asistență socială la nivel central și local; personalul din sistem; măsuri de prevenire și combaterea sărăciei” (Capitolul I, art. 1) etc.

În anul 2008, Unitatea Centrală de Audit Public Intern de la nivelul M.F.P. a realizat o misiune de evaluare a sistemului de evidență și control a **drepturilor de natură socială** acordate de la bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat, bugetul fondului național unic de asigurări de sănătate și de la bugetele locale.

Prin acest raport au fost identificate un număr de 202 drepturi de natură socială cuprinzând:

„Prestații sociale: *alocații familiale, ajutoare sociale, indemnizații și facilități așa cum sunt definite prin Legea nr. 47/2006 privind sistemul național de asistență socială.*

Drepturi reparatorii pentru IOVR, eroii Revoluției, persoane persecutate politic de regimul comunist: *definite ca indemnizații cu caracter reparatoriu în Legea nr. 47/2006.*

Drepturi de asigurări sociale (pensii și alte drepturi aferente).

Drepturi de asigurări de șomaj (indemnizații, ajutoare).

Drepturi de asigurări de sănătate.

Drepturi auxiliare celor salariale pentru susținerea categoriilor socio-profesionale din minerit, apărare, ordine publică și securitate națională, precum și pentru magistrați.”

Punând împreună formele de ajutor din asistența socială cu toate celelalte de natură socială, numărul acestora a crescut foarte mult. În realitate, ele sunt diferite, au bugete diferite și nu pot fi evaluate decât separat. Fiind prea multe ca număr, apare un argument în plus pentru cerința unei schimbări „de tip reformă” în sfera sistemului de asistență socială. Justificarea procesului de schimbare este făcută însă prin argumente deloc convingătoare:

„Actualele presiuni interne și externe asupra sistemului de asistență socială, respectiv evoluția demografică, schimbările în structura familiei, dinamica negativă a pieței muncii, precum și presiunile legate de reducerea cheltuielilor publice și lipsa personalului de specialitate din sistemul de asistență socială conduc la necesitatea revizuirii sistemului”.

Se observă clar că și aici, din dorința de reformă a domeniului, legea se impune ca răspuns la o comandă birocratică de tip politico-administrativ.

În primul rând, dacă vorbim de o schimbare „de tip reformă”, legea ar fi trebuit să identifice cu precădere golurile tematice privind ajutoarele sociale din sistem, dar și golurile teritoriale. La aceasta ar fi trebuit să se adauge și eficiența componentelor sistemului de asistență și formele de ajutor specifice, precum și resursele financiare și umane disponibile

dar și necesare. Mai precis, se impunea o analiză multidimensională a sistemului instituțional din perspectiva acțională a recuperării și prevenției sărăciei și excluziunii sociale. Legea actuală, din păcate, nu se bazează pe astfel de informații privind situații și modele de acțiune/intervenție socială.

În mod neuzual pentru o lege, textul actual al acesteia este plin de afirmații vagi, generale, intenții demagogice fără acoperire în posibile reglementări în condițiile de viață ale unei mari părți a populației sărăcită rapid. Lipsesc componenta pragmatică de implementare, cu instrumente de acțiune precise. Textul legii nu este unul clar și coerent logic. El apare ca o suită de decupări artizanale din alte texte anterioare, scrise în cu totul alt context decât cel actual și cu alte obiective – strategii care, acum, nu-și găsesc locul potrivit într-o lege. Lipsesc principiile de articulare a unui nou sistem de ajutoare sociale pe care legea trebuia să se bazeze. Stilul este saltul de la fraze pompoase și abstracte la propuneri hazardate, fără justificări raționale.

Există o filozofie în subteranul legii pe care aș rezuma-o astfel:

Gravele probleme sociale sunt tratate mai mult ca vinovății individuale, și nu ca rateuri ale funcționării ineficiente a sistemului instituțional din cauza unor mecanisme decizionale incompetente (în noua viziune guvernamentală, săracii sau excluzii social trebuie mai degrabă muștrați, pedepsiți decât ajutați).

Problemele sociale sunt tratate ca ceva deranjant pentru perioada de criză, ca o sarcină săcâitoare, neplăcută pentru guvernanți. În opinia lor, aceste probleme mai degrabă ar trebui ignorate sau chiar tratate cu dispreț. Mai mult, acordarea ajutoarelor se face cu enervare și zgârcenie. Un exemplu recent: o nouă condiționare, cel puțin bizară pentru asistența celor săraci, a apărut ca hotărâre de guvern. Vor fi eliminați din sistemul de ajutor social 73.000 de persoane care au datorii-impozite, res-

tanțe către stat. Întrebarea firească care se ridică este: dacă săracii ar avea cu ce-și plăti datoriile, de ce ar mai avea nevoie de ajutoare sociale?

În al doilea rând, legea asistenței sociale, în forma actuală, nu lasă loc pentru legislații secundare cu deschideri către un set clar de indicatori sociali relevanți pentru sărăcie sau excluziune socială. Aceasta ar fi impus o imagine corectă și precisă asupra dimensiunii, amplitudinii problemelor sociale, precum și a proporției segmentului real aflat în dificultate. Or, din Lege lipsesc total propuneri pentru inițierea unor mecanisme de punere în practică a măsurilor recuperatorii și de prevenție prin servicii specializate pe profilul distinct al nevoilor.

Pretenția de reformă a legii nu se justifică, deoarece nu are nicio viziune asupra sistemului specializat de servicii de asistență și așa deficitar și în proces de dezagregare. Și în acest domeniu este ușor de recunoscut politica de privatizare a asistenței sociale care se realizează în forme subtile: a) continuarea procesului de fragmentare a serviciilor de asistență socială prin finanțarea bugetară a unor ONG-uri/instituții cu profit, în lipsa completă a unei viziuni integrative bazate pe priorități; b) plasarea finanțării serviciilor non-publice în sarcina comunității sau a unei mile întâmplătoare; c) plasarea responsabilității financiare în zona instituțiilor publice locale care vor externaliza, de regulă, serviciile, neavând specialiști sau fonduri.

Baza științifică și factuală a legii asistenței sociale

Rapoartele Comisiilor prezidențiale pe problemele de învățământ, de sănătate, de legislație a muncii și Codul Muncii și cu o mare pondere, desigur, **cel legat de riscuri și inechități sociale în România** au constituit materiale pregătitoare în elaborarea noii strategii legislative în asistență socială.

În septembrie 2009, un grup de consilieri prezidențiali au produs în grabă un text incoerent și neadaptat cerințelor actuale de protecție socială, considerându-l ca reformativ: **Raportul Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice – Riscuri și inechități sociale în România**. S-a mai raportat o așa-zisă nouă reformă, adăugată cu calm și cinism de guvernare la celelalte legi, anterior adoptate, din domeniul învățământului, cercetării, pensiilor, codului muncii etc. Și pentru legea asistenței sociale, ca și în cazul legii învățământului, a pensiilor, a codului muncii, trecerea prin parlament s-a făcut în regim de urgență, cu asumare guvernamentală.

Lansarea așa-numitului raport al Comisiei prezidențiale de combatere a riscurilor sociale (care ar fi trebuit să pregătească esența legii) este un exemplu evident aici: un text de tip carte, excesiv de lung, cu un stil confuz, orientat mai mult pe analize teoretice facile decât pe principii importante de acțiune și schimbare socială. Acesta apare astfel ca un text rigid, impropriu de a fi discutat public. În loc să furnizeze o bază de pornire în schimbarea sistemului, raportul este o improvizație teoretico-explicativă prin adunarea unor texte preluate întâmplător, mai mult sau mai puțin legate de probleme sociale cheie. Dintr-un asemenea text nici măcar nu transpar orientări de strategii pentru politici sociale active, dar mai ales măsuri concrete de implementare rapidă. În locul unei comunicări deschise cu specialiștii din domeniu, cu beneficiarii sistemului de protecție și asistență socială, autorii raportului comisiei prezidențiale privind riscurile sociale ne-au adus o carte nereușită intelectual, publicată apoi într-o prestigioasă editură. Mai degrabă, raportul este o culegere de studii preluate din alte cărți, unele nici măcar menționate la bibliografie, lipsit de viziune unitară, cu ignorarea totală a unor puncte importante pentru direcțiile de acțiune viitoare. Nu e de mirare că raportul nu a

stârnit interesul scontat, iar reacțiile publice s-au concentrat doar pe unele afirmații șocante, extremiste pentru asistență socială. În fapt, raportul promovează o listă de așa-zise priorități de o absurditate uluitoare, de-a dreptul șocante pentru misiunea asistenței sociale moderne: dezincriminarea drogurilor ușoare, legalizarea prostituției, îngrădirea drepturilor pensionarilor etc. Lipsește aici o bază serios argumentată, sistematică, de analiză necesară oricărei propuneri de schimbare care s-ar dori reușită. Mai degrabă, noul conținut propus de raport introduce posibilitatea unor schimbări involutive, generatoare de confuzie și de desființare treptată a esenței sistemului de protecție și asistență. În loc să dea soluții la problemele sociale dramatice existente, el a creat altele noi (vezi consumul de droguri ușoare la tineri, conflictul dintre generații etc.). De aceea, baza teoretică și de acțiune practică a noii legi, care ar fi trebuit și ar fi putut fi pregătită prin raportul prezidențial privind riscurile sociale, este fragilă și vulnerabilă atât teoretic, cât și din perspectiva acțiunii sociale și mai ales a schimbărilor dorite.

Din păcate, măsurile dure de austeritate în România nu au fost luate în urma unei analize clare a riscurilor sociale multiple de sărăcie și excluziune socială a celor vulnerabili, în contextul actual al crizei. Acel raport prezidențial de prevenire și combatere a riscurilor sociale nu a creat, așa cum ne-am fi așteptat, un cadru teoretic fundamental de diagnoză și analiză corectă a problemelor sociale, capabil să fundamenteze măsuri active de suport social printr-o nouă lege.

Asta înseamnă că legea a fost adoptată fără o analiză prealabilă a diagnozei riscurilor sociale multiple cu care se confruntă populația marginalizată și sărăcită în prezent. Din acest punct de vedere, raportul comisiei prezidențiale privind riscurile sociale, care ar fi trebuit să stea la baza legii ca deschidere strategică fundamentală, nici nu poate fi luat în seamă aici.

Procesul de schimbare propus de noile acte normative ale legii-cadru a asistenței sociale este, în primul rând, lipsit de o claritate elementară a obiectivelor și de măsuri concrete pentru operaționalizarea lor. În al doilea rând, nu are o viziune strategică pornind de la contextul socio-economic prezent, cu predictibilitatea și sustenabilitatea, ambele necesare, ce s-ar impune prin măsuri concrete recuperatorii și de prevenție. În al treilea rând, nu se diferențiază prea mult de cadrul legislativ anterior, și el confuz și incoerent. Întrebarea imediată ce se poate pune: de ce atâtea schimbări legislative, de ce atâtea demersuri costisitoare numite pompos reforme, în condițiile în care sistemul menține aceleași puncte vulnerabile, aceleași neclarități, care împing, de fapt, sistemul la subdezvoltare și deprofesionalizare?

O primă concluzie se impune aici. Neaducând modificări însemnate față de legea anterioară, noua lege nu justifică niciunul din investiția resurselor umane prin energia consumată în procesul elaborării și adoptării ei. După cum ea nu poate deconta nici valoarea mare a noilor costuri financiare și nici pierderea de timp în căutarea mecanismelor viitoarei implementări. Mai mult, confruntările de stradă, uneori marcate și de sacrificii umane, au fost poate un semnal, de tip avertizare, pentru măsurile aberante, nerealiste propuse de lege. În final, deși legea a fost adoptată în parlament, se poate reține că aceasta s-a impus zgomotos, cu scandal și nemulțumiri, cu frustrări și speranțe înăbușite ale celor care ar fi trebuit să beneficieze de ea.

Un exemplu poate fi adus aici doar cu două extrase din comentariile numeroase care au urmat adoptării legii:

„Aplicarea acestei legi implică alocarea de resurse de la bugetul de stat (resurse umane și materiale), că de sponsorizări și donații nici nu poate fi vorba (apă de ploaie). Iar guvernul a anunțat că în 2012 va mai disponibiliza încă 300.000-400.000 de

funcționari, astfel că rămân în sistem 1.000.000 de funcționari. Legi avem, însă bani nu avem. Ce, legea veche nu era bună?”...

„Am citit de la cap la coadă legea respectivă. Este stufoasă, plină de „blaa, bla, bla, cred că a conceput-o un vechi și demn activist comunist. Domnilor, chiar nu puteți să faceți o lege concisă, practic să înțeleagă omul ce trebuie să facă, fără atâta filozofie de prisos. Cred că intenționat faceți asta, să nu mai înțeleagă omul nimic. Deja în sistemul de asistență socială este un balamuc de nedescris. Privesc din afara acestui sistem și mă minunez cum unii primesc ajutor social fără să-l merite, iar alții, bătrâni și orbi mor de foame. Sunteți mulți în sistem pe banii oamenilor și în multe cazuri nu lucrați obiectiv și cinstit. În perspectivă tot mai mulți oameni lovii de boli vor fi în atenția acestei legi pentru că sărăcia și sănătatea în special a atins cote maxime. **Vor fi oare atâția bani pentru acești oameni lovii de soartă? Nu cred.**”

În fapt, o lege care are ambiția de a reforma un sistem trebuie să se bazeze pe o solidă analiză preliminară. În primul rând, o diagnoză a problemelor pe care vrea să le rezolve, de tipul:

- dimensiunile sărăciei;
- profunzimea, tipurile și pragul sărăciei;
- indicatori de deprivare materială severă care duc la sărăcie;
- oportunități și acces pe piața muncii a persoanelor din familii cu risc de marginalizare;
- număr de ore de muncă înregistrate real în raport de potențialul de lucru al persoanelor cu acces limitat pe piața muncii;
- indicatori clari ai excluziunii;
- forme, tipuri, modele și procese ale excluziunii și marginalizării sociale.

Abandonarea responsabilităților publice

La situația obținută pe baza indicatorilor privind condițiile de viață și calitatea

vieții a celor în dificultate, legea ar fi trebuit să prezinte și date semnificative despre ce se dorește a se rezolva și prin ce mecanisme concrete. E nevoie și de o predictibilitate a sistemului în timp prin identificarea unei prognoze referitoare la efectele legii asupra populației-țintă și impactul ei asupra rezolvării problemelor familiei și a comunităților. Or, sistemul public de asistență socială abandonează tocmai responsabilitățile lui din sfera serviciilor sociale, plasându-le fie la nivel de unități externe, a unor ONG-uri a căror finanțare devine impredictibilă în viitorul apropiat, fie pe umerii familiilor care sunt și ele în mare dificultate. În plus, în România nu se poate vorbi încă de suficiente servicii specializate de suport aparținând unor ONG-uri sau persoane fizice autorizate care să poată acoperi necesarul de nevoi la nivel național. Se va produce un mare dezechilibru între regiuni și comunități, multe dintre ele neputând fi acoperite de potențialul existent al serviciilor de asistență specializate/personalizate. Actuala lege a asistenței sociale, dincolo de textul împânzit de fraze frumoase preluate din cărți, prezintă un deficit absolut de viziune în ceea ce privește organizarea și evaluarea serviciilor de asistență. Ignorarea lor în sistemul public este de fapt cea mai evidentă modalitate de a le distruge.

Sistemul de servicii de asistență comunitară, în fapt fundamentul unui suport sănătos și sigur, de recuperare a celor marginalizați, este aproape inexistent în actuala lege. Acest tip de servicii figurează doar la acordarea unui suport financiar focalizat pe servicii comunitare, în ultima perioadă, și acest lucru tot mai redus și fluctuant, administrat birocratic. De fapt, serviciile sociale specializate sunt subdezvoltate cronic prin abandonul lor progresiv în sfera responsabilității publice.

Au apărut în timp neconcordanțe mari între noile responsabilități la nivel județean/local și resursele financiare disponibile pentru dezvoltarea serviciilor comunitare.

Acest fapt s-a simțit și printr-un deficit sever în elaborarea și de politici sociale active pentru servicii comunitare. Subfinanțarea gravă a sistemului de suport financiar pentru segmentul de populație aflat în condiții severe de sărăcie a însemnat reducerea abruptă a cheltuielilor sociale ca procent din PIB care s-a situat la mare distanță de nivelul celorlalte țări europene.

Ignorarea serviciilor publice de asistență socială

Așa cum menționam încă din 1995, în lucrarea *Politici sociale: România în context european*, „Există în prezent o variație mare în definirea serviciilor sociale în general, a celor de asistență socială în special. Această diversitate gravitează însă în jurul unui nucleu comun referitor la finalitatea acestora: de a ajuta indivizii, grupurile sau comunitățile să depășească perioadele de dificultate, adaptându-se la o viață normală. Serviciile de asistență socială pot fi definite ca programe specializate, activități organizate, tehnici de intervenție socială, metode de identificare a necesităților și tipurilor specifice de disfuncționalități ale persoanelor cu probleme. Cu ajutorul acestora, cei în dificultate pot obține condiții minime, necesare unei vieți decente autosuficiente și pot să-și dezvolte sau să-și refacă propriile capacități competente pentru o integrare normală în comunitate (Boehm, 1958). Unii analiști compară finalitatea umană a serviciilor sociale cu arta de a ajuta individul să folosească mediul lui de viață în satisfacerea propriilor necesități (Gilbert, Miller și Spencht, 1980).

H. Goldstein apreciază că obiectivul central al oricărui serviciu social este cunoașterea, învățarea socială, proces care se realizează pe baza unei relații directe între «client» și asistentul social (Goldstein, 1973). Serviciile de asistență socială se adresează doar acelor indivizi sau grupuri aflate temporar în dificultate. Sistemul

serviciilor de asistență socială cuprinde atât serviciile sociale oferite de instituțiile de stat, cât și de organizațiile private nonguvernamentale sau voluntare. Protejarea acestor categorii defavorizate natural (persoane cu handicap, orfani, văduve, bătrâni, copii, săraci etc.) apare ca obiectiv central al serviciilor și prestațiilor de asistență socială, ea orientând activitatea statului la nivel central și local prin instituții special constituite, investite cu autoritate de funcționare în această direcție.

În sens larg, sistemul serviciilor de asistență socială se referă atât la sistemul instituțional, cât și la activitățile profesionalizate, cunoștințe teoretice specializate, îndemnări practice, programe de acțiune, tehnici de intervenție care sunt capabile să asigure aplicarea măsurilor cerute de politica socială.

Configurația sistemului serviciilor de asistență socială este structural dependentă atât de profilul organizării social-economice, de opțiunile de politică socială, cât și de modelele culturale prezente în comunitate” (Zamfir, 1995, 103).

Făcând apel la o scurtă sinteză din anii anteriori care punctează rolul serviciilor de asistență socială se poate înțelege clar că vechea lege-cadru a asistenței sociale din 2001 era mult mai focalizată pe dezvoltarea unor servicii punctuale centrate pe profilul nevoilor încercând să le aducă cât mai aproape de beneficiar, în familie și comunitate (Zamfir, 2003). În acest context, se deschidea atunci cel puțin o perspectivă optimistă privind necesitatea unui sistem public național structurat de servicii specializate în asistență care să acopere întreaga gamă de activități orientată către prevenirea și soluționarea multiplelor probleme individuale. „Legea-cadru din 2001 sublinia cerința desfășurării multiplelor activități de prevenire și combatere a marginalizării sociale, precum și a recuperării celor în dificultate prin acțiuni sistematice orientate spre formarea și dezvoltarea unui spirit de solidaritate umană la nivel comu-

nită. E drept că aceste noi oportunități create prin apariția noului Minister al familiei și solidarității sociale nu au dus, așa cum ne-am fi așteptat automat, și la soluții miraculoase pentru nenumăratele probleme sociale și umane. Era necesară o politică constantă de implementare a obiectivelor concrete ce țin de dezvoltarea unor servicii sociale specializate pe termen mediu și lung care să prevină riscurile sociale și umane și/sau să le diminueze în timp. Toate aceste activități trebuiau să fie dublate nu numai de forme instituționalizate corespunzătoare, dar și de reglementări legislative adecvate, precum și de resurse umane calificate în domeniu”. Cel puțin în vechea lege-cadru a asistenței sociale, serviciile de asistență socială promovau aceste cerințe care puteau stabili în timp un sistem public structurat, specializat de protecție a celor marginalizați dacă era susținut de voință politică.

„Mai mult, în România, tradiția sistemului de asistență socială între cele două războaie apare ca una de rezonanță în peisajul mondial. O simplă incursiune în istoria serviciilor de asistență socială din România evidențiază că acestea au apărut într-o formă incipientă încă din anul 1775 prin promulgarea legii pentru protecția copilului și prin înființarea unor instituții specializate pentru ocrotirea persoanelor aflate în nevoie. În 1831 se pun bazele unui sistem de asistență socială gândit după principii moderne prin adoptarea Regulamentului organic. După 1859 apar primele acte normative care vizează atribuțiile și responsabilitățile serviciilor de asistență socială la nivel local. În 1930 apare prima lege a asistenței sociale care a avut un impact crescut în epocă. În 1931, în cadrul școlii sociologice de la București, se lansează legea serviciului social către comunitate cu implicații majore în practica dezvoltării programelor comunitare.

În procesul complex de apariție și dezvoltare a unor servicii specializate de asistență socială s-a pornit, de regulă, de

la structura concretă a nevoii individuale și de grup, care conturează de fapt tipuri de activități bine definite de prevenire a riscurilor sociale sau de sprijin pentru acele persoane sau grupuri care nu reușesc la un moment dat, din cauza unor condiții speciale, prin mijloace și eforturi proprii, integrarea lor într-un mod normal, decent de viață.

Pentru stabilirea modalităților de prevenție, terapie și recuperare a persoanelor/grupurilor, în funcție de cerințele lor concrete, se pornește de la definirea tipului concret de necesitate, de la identificarea cauzelor care au generat nevoia, de la ponderea pe care aceasta o are pentru fiecare individ în parte.

Pentru desfășurarea unor activități specializate care să susțină refacerea capacității proprii de integrare socială a persoanelor/grupurilor cu risc crescut se pleacă de la factorii de risc care pot să apară din cauza următoarelor circumstanțe: economice (venituri insuficiente, sărăcie, șomaj cronic, deficit de formare școlară și profesională, dependență de drog, alcool); socio-culturale (zone defavorizate, modele culturale fundate pe prejudecăți, mentalități discriminatorii etc.); biologice; psihologice/morale.

Inexistența în timp a unei diagnoze clare a nevoii de asistență socială a avut drept consecință incapacitatea stabilirii explicite a **priorităților de acțiune**, fapt care a dăunat apariției și dezvoltării unui sistem structurat de servicii specializate în condițiile de limitare severă a resurselor disponibile” (Zamfir, 2003, 8-9). În contextul actual, zonele cu problemele sociale cele mai mari, evident, sunt și rămân cele lipsite de resurse bugetare necesare nevoilor, ele nefiind acoperite de noua lege din 2011. În general, este o lipsă completă de viziune integrativă a sistemului de servicii de asistență socială la nivel național. Se prefigurează încă o dată și prin această lege ignorarea unei structuri de bază, a unui sistem eficient de suport social: **serviciile**

publice de asistență comunitară. În acest sens, deși există evidența unor mari probleme legate de ineficiența serviciilor de asistență socială, autorii legii parcă preferă să le ignore mai degrabă decât să le îmbunătățească.

Sunt astfel zone geografice marcate de probleme generale de o gravitate deosebită la care nu există nici un răspuns prin propunerile legii. Acestea se referă: la abandonul școlar în creștere, la aruncarea în stradă a tinerilor la 18 ani ce ies din sistemul de protecție (din instituții sau plasament), la copiii din comunitatea romă împinși în sărăcie din cauza lipsei de educație școlară corespunzătoare, la familii evacuate din locuințe, la vârstnici singuri lipsiți de ajutor social, la tot mai mulți tineri dependenți de droguri – etnobotanice – la trafic de persoane, la depresii și demoralizare însoțite de acte suicidare sau la acte de o violență neîntâlnită în trecut, la noua generație de copii infectați cu virusul HIV etc. Toate aceste probleme ridică semne de întrebare cu privire la însăși reorientarea obiectivelor majore ale asistenței sociale și a găsirii unor mecanisme noi de soluționare a lor. Până și tipurile de propuneri generatoare de soluții ar trebui readaptate la cerințele riscurilor noi și la contextul actual al restricțiilor bugetare.

Un factor important care a întreținut actuala situație în nesoluționarea unor probleme grave ale asistenței sociale este cel legat de menținerea și chiar accentuarea fragmentării instituțional-administrative, dar și a intervenției, uneori exagerată, a instituțiilor financiare mondiale și a factorului mediatic occidental. Incoerența măsurilor guvernamentale, datorată și unor condiționalități multiple venite din exteriorul sistemului de asistență socială, a accentuat în fapt problemele critice ale crizei sistemului bugetar generând dezechilibre în protecția și asistența socială a familiei și copilului. Procesul de elaborare a unei strategii naționale proprii de reformă a sistemului de asistență socială a fost frânat

și distorsionat de asumarea unor cerințe venite și din exterior referitoare la tipurile și formele de ajutor social, atât ca număr, cât și ca valoare reală, la disponibilizări în masă din sistemul bugetar, la scăderea pensiilor și salariilor, la reducerea rolului statului social tocmai pe timp de criză.

Externalizarea serviciilor de asistență socială

Poate cel mai grav este faptul că actuala guvernare, prin legea propusă, pare să nu stimuleze deloc dezvoltarea serviciilor de asistență socială ca sistem public fundamental în asistență socială, alături de serviciile educaționale, de sănătate și securitate socială. Serviciile sociale de asistență, așa cum sunt acum conturate, după 21 de ani de funcționare a sistemului, sunt fragmentate și fără finanțarea necesară de la buget, monopolizate de ONG-uri, adesea cu finanțare externă, sau preluate de pseudospecialiști pentru a fi dezvoltate prin programele din fonduri europene. Acestea nu pot fi considerate ca un sistem de servicii unitar, coerent, bine gândit, armonios integrat la nivel de management de caz, cu o acoperire uniformă la nivelul ariilor geografice, a comunităților și a familiilor cu probleme. Dimpotrivă, sistemul apare ca o sumă de servicii sociale de asistență dezvoltate haotic, la întâmplare, ca presiuni/impuls la urgențe, fără o focalizare clară pe dificultățile generate de noul context al crizei actuale și fără o distribuție uniformă la nivel de țară. În realitate, sistemul public de servicii sociale de asistență este unul confuz conceput, cu goluri geografice grave și total ineficient în țintirea pe nevoi. În mare parte, reducerea serviciilor sociale de asistență s-a petrecut din cauza unui proces iresponsabil de externalizare a lor către prestatori de servicii necalificați, incompetenți sau lipsiți de fonduri suficiente pentru a le asigura o calitate corespunzătoare desfășurării lor în timp.

Din păcate, acest proces este întărit și prin actuala lege. Nu identificăm aici o preocupare constantă pentru cristalizarea unor servicii structurate la nivel comunitar care să asigure o protecție reală a membrilor ei în fața riscurilor moderne: consumul de droguri, de alcool, prostituție, abuzuri de tot felul, descompunere morală a normelor de viață în familie, copiii abandonati, lipsa de participare școlară în creștere etc. La acestea se adaugă și dezastrele naturale care nici ele nu ne-au protejat deloc pe timp de criză. Efectele distructive ale fenomenelor naturale, din nefericire, au fost suportate tot de familiile sărace, de persoanele neajutorate cu probleme de sănătate sau de cei în vârstă. În perioadele dramatice de luptă cu furia naturii nu s-a simțit nici empatia guvernanților pentru cei în dificultate și nici acele ajutoare de asistență socială, din bugetul MMFPS, destinate pentru situații deosebite (de urgență).

Dacă luăm în calcul politica guvernării actuale se produce o excludere iresponsabilă, dar și ilegală a tot mai multor persoane în dificultate, precum vârstnicii de peste 80 de ani, copiii cu forme severe de dizabilități, romii fără identitate și adăpost, persoane cu boli rare, tinerii dezinstiționalizați etc. Apare un fenomen nou: oameni care nu au ce mânca și cu ce se încălzi pe timp de iarnă. Prin neglijență birocratică și o politică ostilă statului social, aceștia sunt eliminați de la orice forme instituționalizate de sprijin. De fapt, **reducerea până la excludere a tuturor formelor de suport social a celor în dificultate gravă apare ca o urmare directă a externalizării serviciilor.**

Mai mult, **legea plasează la nivelul persoanelor vulnerabile responsabilitatea pentru propria lor recuperare și integrare, eliminându-se astfel orice perspectivă în refacerea viitorului lor etc.** Un exemplu doar așa dori să menționez aici. Este cunoscut faptul că principala cale de a ieși din dependența ajutorului social este dată de asigurarea unui loc de muncă decent, stabil și potrivit calificării, și aspi-

rațiilor profesionale. Persoanele cu risc de excludere de pe piața muncii, așa cum sunt de regulă beneficiarii de ajutor social, cu greu pot să-și asigure un loc de muncă adecvat din cauza situației lor de marginalizare economică. Or, legea, fără a observa și efectele perverse ale unei asemenea motivări de angajare a beneficiarilor pe piața muncii, propune pentru persoanele beneficiare de asistență socială care își găsesc singure un loc de muncă, se reîncadrează în muncă sau încep o activitate pe cont propriu să li se acorde facilități de genul: majorări ale beneficiului de asistență socială, prelungiri ale perioadei de acordare a beneficiului de asistență socială cu maximum trei luni, stimulente pentru suplینirea unor servicii sociale, alte drepturi prevăzute de lege... În lipsa unor măsuri active de creare de locuri de muncă demne și potrivite calificărilor beneficiarilor, legea propune o situație care poate să aibă efecte nedorite în timp.

Căutarea de formă, în grabă a unui loc de muncă de către beneficiarul motivat mai mult de stimulentele în plus venite din partea asistenței sociale decât de dorința reală, sinceră de a munci.

Lipsa unei consilieri prealabile în stimularea motivației intrinseci pentru muncă a beneficiarului care va duce la aruncarea lui pe piața muncii, dominată de competiție, fără siguranța reușitei de integrare pe termen mediu sau lung a celui mai puțin calificat/competent.

În fapt, se ignoră faptul că procesul de pregătire pentru un job sigur, adecvat și de durată este absolut necesar oricărei integrări sau reintegrări pe piața muncii. Acesta, în timp, este mult mai puternic pentru dobândirea autonomiei economice decât orice stimulente de ajutoare bănești.

Se ignoră prin lege faptul că scopul oricărui suport social este ieșirea totală a beneficiarului din dependența oricărei forme de ajutor și crearea în timp a unei autonomii economice. Or, este absurd să se propună beneficiarului, prin lege, ieșirea din dependența sistemului de asistență

socială prin alte stimulente/forme de dependență de asistență, fie ele chiar temporare. Beneficiarul, de regulă, cu o viziune prezenteistă, va accepta pe moment acele stimulente în plus, în fapt tot forme de asistență socială, oferite de lege. Recompensa imediată de a mai beneficia încă trei luni de ajutorul social și de alte ajutoare complementare este dominantă la cei săraci, devenind obsesivă pentru beneficiar. Această recompensă susținută de norme ale culturii sărăciei și dependenței va presa, de regulă, asupra comportamentului beneficiarului pentru a fi obținută. Este vorba aici de o reîntărire a comportamentului lui dependent de asistență. Oricum, în lipsa unei conștientizări a necesității de angajare în muncă și a unui comportament centrat pe o cultură a muncii este greu de presupus că angajarea, făcută numai prin eforturile proprii ale beneficiarului de asistență socială, este cea mai potrivită și constantă în timp. Cu rare excepții, acest gen de motivare a beneficiarului este una adăugată formal, fără nici o perspectivă de refacere a propriilor capacități normale de muncă. Nu sunt propuse prin lege forme de orientare a beneficiarilor către o cultură a muncii, cultură creată prin asimilarea la nivel de comportament a unor norme, principii și valori centrate pe respect pentru muncă. În acest context, legea stimulează mult prea puțin și cu măsuri prea vagi angajatorul în inovarea unor noi activități pentru absorbția pe piața muncii a unor persoane profund defavorizate economic. Este un fapt constatat că sărăcia și excluziunea socială se reflectă clar în rata scăzută de ocupare tocmai a populației marginalizate. În realitate, așa cum menționam mai sus, un ajutor eficient pentru angajarea beneficiarilor sau pentru găsirea unor locuri de muncă potrivite și stabile pentru ei îl oferă procesul de formare responsabilă și cu mult profesionalism a unor deprinderi serioase de muncă. Aș exclude de aici acele calificări grăbite, aiurite ca denumire (vezi noile propuneri de profesii pentru nomenclatorul profesiilor –

exemple: evaluator de evaluatori, gemalog - guvernare online, numărător de bani etc.) sau reconversii fără finalitate, certificate profesionale făcute fără legătură cu cerințele pieții muncii etc. Acest proces foarte costisitor de formare și reconversie, mai ales a beneficiarilor de asistență socială, rămâne la noi, în actualele condiții, un obiectiv fără rezultate vizibile în politici de ocupare. Este făcut sub presiunea cerințelor moderne, de dragul programului și mai ales al câștigurilor aduse formatorilor. Oricum cineva câștigă. Nu cei cărora programul le este destinat, ci cei care l-au obținut nemeritat. De aceea, orice proces de calificare ar trebui automat dublat și de găsirea, inovarea, crearea unor locuri de muncă corespunzătoare celor formați. Altfel, procesul foarte costisitor de formare, calificare sau reconversie profesională se transformă într-un avantaj de tip bussines al formatorilor. Deseori, el este profund păgubos pentru grupul format, pentru persoanele marginalizate. Aceștia li se mai dă o speranță de angajare fără a li se deschide însă vreo oportunitate reală. Acest fapt devine frustrant mai ales pentru cei marginalizați și induce în timp neputință. Astfel, lipsa de orizont și de predictibilitate a unui viitor privind ieșirea din dependența de ajutorul social a beneficiarilor conduce la o demoralizare cu risc de extindere a marginalizării/excluziunii sociale la familia lor, provocând situații dramatice și traume individuale și colective fără precedent. Așa se explică faptul că prezenteismul, ca o caracteristică de bază a culturii sărăciei și disperării, devine o constantă majoră în viața cotidiană a celor marginalizați.

Procedura vicioasă de adoptare a legii

În primul rând, legea actuală, așa cum a fost adoptată urgent, doar mimează forme ale dialogului cu actorii sociali implicați.

Legea asistenței sociale, ca opțiune a guvernului, a devenit mai mult un subiect al disputelor politice, un instrument politic de propagandă decât o propunere de dezvoltare viitoare a sistemului de asistență socială pe coordonatele lui cheie. Aceasta și datorită traseului neobișnuit de lansare a ei în parlament prin asumare guvernamentală. Normal, legea asistenței sociale, ținând seama de semnificația ei majoră în contextul crizei sociale, ar fi necesitat o dezbatere serioasă din perspective multiple cu actori comunitari, cu forțe instituționale de profil, cu specialiști în domeniu, cu partidele politice din opoziție, cu beneficiarii sistemului etc. Acest fapt ar fi fost de natură poate a asigura coerența măsurilor sociale propuse, chiar și pentru situațiile de excepție ale crizei. În realitate, trecerea legii, ca măsură de urgență prin parlament, a grăbit și chiar eliminat dialogul cu specialiștii. În primul rând, legea a sărit peste aprofundarea înțelegerii tuturor acelor situații sociale total neobișnuite, nemaiîntâlnite în trecut, cu efecte extrem de grave pentru echilibrul uman. În al doilea rând, legea nu a luat în calcul aspectele nedorite ale măsurilor de austeritate care au agravat starea de marginalizare și sărăcie. Astfel, efectele explicite și implicite ale perioadei de austeritate nu sunt deloc surprinse și nici predictibile la nivelul unor schimbări favorabile active în viitorul beneficiarilor. Mai degrabă, legea este plină de promisiuni fără consistența unui suport real de realizare a acestora. Aceasta preia fragmente din teorii sociale ce se rezumă la simpla constatare generală, pasivă, a situației beneficiarilor și la posibile schimbări palide ale stării lor prezente, cu un impact minor în asigurarea autonomiei personale.

Evitarea discuțiilor proiectului de lege și în mediile academice, profesionale a blocat posibilitatea de corecție. În fapt, însuși textul legii așa cum este formulat descurajează discuțiile serioase bazate pe argumente. Se practică, tot mai mult, ca de altfel și în alte domenii, o nouă formă de

„dialog unidirecționat”. Până la urmă asistăm la o nouă formă a unei dictaturi care mimează democrația instituțională. Se afișează un text pe site-ul instituției, de regulă cu mare întârziere. Se cer într-un timp extrem de scurt reacții individuale și instituționale. În fapt, nimeni nu știe ce atitudine au ceilalți și dacă vreo critică/sugestie a fost luată în considerare. Autorul legii se plasează pe poziția de coordonator surd și moderator al unor discuții metodologice, prost concepute.

Actuala lege nu este numai confuză, ci, mai mult, distructivă pentru sistemul de asistență socială.

E greu de formulat concluzii vizavi de actuala lege. E o mimare demagogică a unei reforme, iar conținutul ei este împingerea sistemului de asistență socială, și așa subdezvoltat, la limitele unei supraviețuiri precare. Prin procedura de trecere prin parlament a acestei legi ca asumare guvernamentală, ca și în cazul altora amintite mai sus, se încalcă dreptul la discuții asupra unor probleme de importanță vitală pentru solidaritatea și securitatea comunitară. Și această pseudoreformă este un exercițiu de putere a guvernării chiar și asupra propriului ei parlament pe care cu mijloace de corupție și de șantaj și le-a creat.

Deprofesionalizarea sistemului. Confuzie sau intoleranță

Un proces îngrijorător de deprofesionalizare a sistemului este întărit și prin această lege. Mulți specialiști sunt folosiți fie în locuri de muncă fără viziune profesională, cu activități strict birocratice, fie sunt forțați să se recalifice din cauza restrângerii serviciilor de asistență socială. Rolul acestora care ar trebui să fie în creștere, ținând seama de dificultățile mari ale perioadei de austeritate, este limitat de condiționările aberante ale angajării lor în sistem, cât și de un management orga-

nizațional defectuos. Pe linia unei strategii de politizare a punctelor strategice/de conducere din sistemul asistenței sociale. Specialiștii sunt înlocuiți de neprofesioniști numiți politic sau din rațiuni personale. Continuitatea și prestigiul profesiei sunt pe cale de a fi marginalizate.

În loc ca funcțiile profesionale de asistență socială să fie difuzate în toate domeniile socialului și ale instituțiilor partenere lui, spiritul legii le blochează sau le restrânge. Prin lege nu s-a luat deschis poziție față de impostura unui așa-zis COLEGIU PROFESIONAL al asistenților sociali care stopează de ani de zile, fără nici o rațiune, intrarea în sistem a tinerilor absolvenți de asistență socială, condiționând-o de înscrierea lor obligatorie în Colegiu. S-au impus astfel regulamente colaterale restrictive practicării profesiei de asistent social prin admiterea unui Colegiu Profesional al asistenților sociali care, total nejustificat, controlează profesia. În acest timp, nevoia acută a asistenților sociali în școli este acoperită de angajarea body-guarzilor. În spitale, cabinetele de asistență socială sunt o excepție. Se pare că, mai degrabă, în sistemul penitenciar se pot identifica acțiuni pozitive în acest sens. De aici se lasă impresia că, în administrația publică locală, asistența socială o poate face oricine (veterinari, tehnicieni, economiști, juriști, preoți și nu absolvenți de asistență socială care nu doresc să se înscrie într-un Colegiu al Asistenților Sociali care devine obligatoriu etc.). Medicii de familie care se confruntă masiv și cu multe cazuri sociale nu beneficiază în echipa lor, cum ar fi normal, de sprijinul specializat al asistenților sociali profesioniști.

Chiar propunerile din noua lege a asistenței sociale lasă deschisă posibilitatea practicării profesiei, fără nici o restricție, și de către cei care provin din alt tip de formare decât cel al asistenței sociale. Doar un exemplu aici: în Art. 41, pag. 4 se acordă posibilitatea de a desfășura activități

superspecializate ca cea de identificare a beneficiarilor și cea de evaluare a nevoilor de către persoane cu o calificare medie sau subcalificate (lucrători sociali). Și acest lucru în condițiile în care asistenții sociali superspecializați chiar la nivel postuniversitar (prin forme de masterat, doctorat, postdoctorat) nu sunt acceptați în sistem de factorii decizionali din diferite motive. În mod eronat se lasă să se înțeleagă că asistența socială în România nu ar fi o profesie înalt specializată. O precizare se impune aici. Tocmai în condiții de austeritate și de restricții bugetare severe, lipsa fondurilor financiare bugetare poate fi compensată prin calitatea deosebită a resurselor umane înalt calificate. Este cunoscut faptul că în orice situație competențele din sistem pot suplini cu succes lipsa unui buget normal, confortabil dacă se apelează la un management performant. Epurarea politicilor sociale suportive active din sistemul asistenței sociale de actualii guvernanți s-a combinat în timp și cu lipsa de interes pentru continua lui profesionalizare. Profesionalizarea asistenței sociale, cred că s-a înțeles cel mai puțin în organizarea și funcționarea sistemului de asistență socială în cei 20 de ani de după Revoluție. Necesitatea angajării numai a specialiștilor în scopul inițierii și dezvoltării unor servicii personalizate de calitate în asistență socială nu a devenit o regulă de angajare în sistem.

Lipsa de profesionalism în sistem poate duce la perturbații grave ale funcționării lui afectând fundamental drepturile beneficiarilor și respectul pentru păstrarea integrității și demnității lor personale. Utilizarea irațională/ineficientă a resurselor bugetare pe timp de criză care agravează dezechilibre în interiorul sistemului și erodează funcțiile lui poate fi corectată doar de specialiști.

În contextul restrângerii serviciilor publice de asistență, specialiștii sunt nevoiți să renunțe la misiunea și calificările lor superspecializate în asistență socială ca cea de consiliere, de furnizori de servicii so-

cială etc. și să se retragă în cochilia unor funcționari dominați de o birocrăție absurdă. În realitate, specialistul, asistentul social, este cel care are datoria de a fi un bun consilier al celor nevoiași, excluși și marginalizați, de a-și păstra demnitatea și ținuta morală cerându-și drepturile ce i se cuvin. Aceasta întrucât **într-o societate modernă putem asista la o contradicție dintre principiile universale ale modernității – drepturi civile, egalitate, diferențiere funcțională, metode de argumentare, pe de o parte – și structura exclusivistă a instituțiilor, care nu permite principiilor generale decât o realizare sectorială sau selectivă** (Beck, 1992, 14).

Regândirea posibilităților de revigorare a sistemului de asistență privat ca echilibru al unui complex unitar structurat de beneficii și servicii sociale nu se poate realiza decât bazându-ne pe utilizarea rațională a bugetului existent cu ajutorul unor resurse umane înalt performante.

Stabilirea cu claritate a diagnozei nevoilor și direcțiilor de acțiune în sistemul de asistență asigură cu precădere modul transparent de gestionare a ajutoarelor pentru cei care real se califică în sistem. Ajutoarele sociale trebuie să se focalizeze cât mai mult pe profilul nevoilor, pe responsabilitatea utilizării eficiente a bugetului.

Reactivarea funcțiilor sistemului de asistență prin refacerea părților lui componente specifice solicită urgent dezvoltarea politicilor sociale active în care asistența socială este parte. Acestea ar trebui să aibă în vedere o analiză multiplă a finalității funcțiilor asistenței sociale pe timp de criză referitoare la următoarele puncte-cheie:

- Analiza sistemului de asistență socială în contextul larg al protecției sociale.
- Identificarea corectă a noilor probleme sociale de tip diagnoză în condiții de schimbare economico-socială specifice perioadei de austeritate.
- Activizarea beneficiarilor pentru refacerea propriei lor capacități de integrare în comunitate, în special pe

baza ajutorului oferit de programele europene de asistență socială centrate pe familie, copil, comunități.

- Dezvoltarea la nivel comunitar a unui spirit de solidaritate și responsabilitate socială ca premisă a rețelelor de siguranță și dezvoltare comunitară.
- Fructificarea cât mai eficientă a rezultatelor obținute din cooperarea proiectelor europene pe asistență socială, maximizând forța lor la nivelul unor acțiuni de intervenție rapidă și schimbare comunitară și în familie.
- Schimbări la nivel de cercetare/acțiune în asistență socială cu precizia focalizării ajutoarelor în prestații și servicii, pe grupuri de beneficiari care se califică corect.
- Eficientizarea formelor de sprijin ale asistenței sociale prin prestații și servicii, prin creșterea forței lor de intervenție și acțiune orientate spre schimbarea stării economice a beneficiarului și a ieșirii lui din dependența sistemului de suport.
- Intervenția activă în perioada de austeritate a organizațiilor nonguvernamentale și a serviciilor comunitare cu funcții complementare statului.
- Dezvoltarea unor politici active de integrare pe piața muncii a beneficiarilor prin crearea unei motivații orientate spre o cultură a muncii.
- Dublarea formelor de specializare, de reconversie profesională, concomitent cu crearea de noi locuri de muncă capabile să absoarbă imediat noile formări și specializări prin programe.
- Mobilizarea efortului personal prin diferite forme pentru asigurarea unui trai decent și creșterea responsabilității pentru propria viață.
- Conștientizarea necesității de schimbare a vieții prin participare activă la construcția unui echilibru stabil în viața profesională și de familie a celor cu risc de excluziune socială.

Concluzie

Reducerea ajutoarelor și a personalului bugetar din asistența socială afectează grav situația grupurilor marginalizate și nu rezolvă deficitul financiar actual. Aceste tăieri bugetare și reduceri permanente sunt în realitate ne semnificative în raport cu cerințele creșterii economice pe timp de criză. Este bine cunoscut faptul că nu se poate ieși din criză prin măsuri dure aplicate grupurilor sărace și nici clasei mijlocii. Rezultatele vor fi minore la nivel de creștere economică și impactul social negativ asupra populației va fi greu de contracarat mai târziu. Mai mult, aceste măsuri pot agrava în timp starea de dificultate, de risc de marginalizare a celor săraci, ridicând foarte mult în viitor costurile de refacere, de recuperare a grupurilor vulnerabile. Soluția clasică în asistența socială, de tip Robin Hood, poate fi revigorată și readusă în atenția decidenților politici. Se ia de la bogați și se dă la săraci, printr-un proces de redistribuire a resurselor obținute din creșterea impozitelor, taxelor pe bogăție. Oricum aceste adăugiri pot fi vizibile, perceptibile la nivelul bugetului și chiar pot ajuta la revigorarea economică.

Ca exemplu aș cita o lucrare recent apărută, în 2010, *Just Give the Money to the poor*, ca un exemplu de propunere de schimbare de paradigmă în noul mod de a ajuta pe cei săraci în refacerea autonomiei personale pornind de la premisa responsabilității gestionării corecte a suportului material primit. Se concluzionează că ar fi mai bine a se aloca resurse direct celor care au nevoie de ele decât a se condiționa folosirea lor pe criterii venite din exterior. Lucrarea citată m-a impresionat și prin încrederea acordată celor în dificultate care în mod demn ar putea contribui la refacerea propriei lor vieți dacă ajutorul ar fi orientat spre creșterea capacității lor de integrare normală în comunitate și dacă aceștia ar avea o cultură a responsabilității pentru viitorul lor. Cei în dificultate pot să-și apre-

cieze mai bine acoperirea propriilor nevoi de bază și să fie centrați pe refacerea capacităților lor de integrare. Pornind de la premiza că orice nevoie a unui grup în dificultate poate fi înțeleasă mult mai bine din interior, din perspectiva celui în dificultate, decât din exteriorul lui, Stiglitz, în lucrarea lui *În cădere liberă*, afirma că s-au adus unele deformări în politicile sociale și în măsurile de austeritate, pe timp de criză, prin constrângerile exterioare impuse de organismele internaționale țărilor cu probleme sociale mari.

Stabilirea cu claritate a obiectivelor și direcțiilor de acțiune/schimbare în asistența socială plecând de la o analiză internă a nevoilor va fi de natură a eficientiza formele ei de suport pe termen mediu și lung asigurându-le succesul/durabilitatea lor

pentru creșterea bunăstării membrilor comunității.

E clar că actuala lege, atâta timp cât nu propune soluții realiste în favoarea celor defavorizați, este greu de imaginat că poate aduce o reformă. Mai degrabă, constatarea uimitoare ce se desprinde în final, degajată de spiritul legii, este lipsa de imaginație și de orizont în fixarea unor politici sociale active, necesare pe timp de criză. De aici și un sentiment greu de explicat: legea în actuala formă nu merită nici măcar să fie criticată. Ea trebuie înlocuită printr-un proces profesional responsabil, democratic, de concepere a unor schimbări structurate în vederea recuperării persoanelor și grupurilor cu risc crescut de sărăcie și/sau excluziune socială.

Bibliografie

- Bauman, Z. (2001) *Comunitatea. Căutarea siguranței într-o lume nesigură*. București: Antet.
- Beck, U. (1992) *Risk Society. Towards a New Modernity*. London. Tr.: Sage Publications.
- Boehm, W. W. (1958) The Nature of Social Work, în *Social Work*, III, aprilie, 10-18.
- Giddens, A. (2007) *Europa în epoca globală*. București: Ziu.
- Gilbert, N., Miller, H. și Specht, H. (1980) *An Introduction to Social Work Practice*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Goldstein, H. (1973) *Social Work Practice: Unitary Approach*. Columbia: University of South Carolina Press.
- Hanlon, J., Barrientos, A. și Hulme, D. (2010) *Just give Money to the Poor*. Sterling: Kumarian Press.
- Lofsted, R. și Frewer, L. (eds.) (1998) *The Earthscan Reader in Risk & Modern Society*. London: Earthscan Publications Ltd.
- Preda, M. (coord.) (2009) *Raportul comisiei prezidențiale pentru analiza riscurilor sociale și demografice – Riscuri și inechități sociale în România* (raport de cercetare). București.
- Stiglitz, J. E. (2010) *În cădere liberă*. București: Publica.
- World Bank (2011) *The Jobs Crisis. Household and Government Responses to the Great Recession in Eastern Europe and Central Asia*, Washington D.C.: World Bank. Disponibil la http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDS/IB/2011/04/11/000386194_20110411025804/Rendered/PDF/608090PUB0Job_s10Box358332B01PUBLIC1.pdf.
- Zamfir, C. (coord.) (1999) *Politici sociale în România: 1990-1998*. București: Expert.
- Zamfir, C. (coord.) (2010) *Direcții strategice ale dezvoltării sociale: riscuri majore pentru România deceniului următor* (raport de cercetare). București: ICCV.
- Zamfir, C., Zamfir, E., Stănescu, I. și Ilie, S. (coord.) (2011) *România 2011: răspunsuri la criză* (raport de cercetare). București: ICCV.
- Zamfir, E. (1995) Serviciile de asistență socială, în E. Zamfir și C. Zamfir (coord.), *Politici sociale. România în context european*. București: Alternative, 100-121.
- Zamfir, E. (2003) O nouă filozofie a sistemului serviciilor de asistență socială. *Revista de Asistență Socială*, 1, 7-15.
- Zamfir, E. (2009) *Asistența Socială în România. Teorie și acțiune socială*. Texte alese. Craiova: Mitropoliei.

- Zamfir, E. (2010) Flexible working time arrangements in Romania. *Revista de Cercetare și Intervenție Socială*, 28, martie.
- Zamfir, E. (2010) *Support for single parents: How to overcome social assistance dependency by using work culture*. Disponibil la http://www.mutual-learning-employment.net/uploads/ModuleXtender/PeerReviews/80/Peer_country_discussion_paper_Romania.pdf.
- Zamfir, E. și Runcan, L. P. (coord.) (2011) *Riscuri și oportunități ale sistemului de asistență socială în România*. Timișoara: Excelsior Art.
- Zamfir, E. și Zamfir, C. (coord.) (1995) *Politici sociale. România în context european*. București: Alternative.

Primit la redacție: ianuarie, 2012